

ВИСОКА ШКОЛА ЗА ВАСПИТАЧЕ СТРУКОВНИХ СТУДИЈА
АЛЕКСИНАЦ

НАШЕ СТВАРАЊЕ

Зборник радова са шестог Симпозијума
са међународним учешћем
„ВАСПИТАЧ У 21. ВЕКУ“

Бр. 10

АЛЕКСИНАЦ

2011.

Издавач:

Висока школа за васпитаче струковних студија
Пиварска б.б. 18220 Алексинац
тел: (018) 804-323, 803-331
e-mail: vas.skola@medianis.net

За издавача:

Др Стојан Обрадовић

Главни уредник:

Др Милутин Ђуричковић

Редакција:

Др Даница Радуновић Столић
Др Јован Живковић
Др Мирослав Кука
Др Мићо Милетић
Мр Павле Насковић
Виолета Николић

*Чланови уређивачког одбора
из иностранства:*

Др Иван Чарота (Белорусија)
Др Васил Махно (Украјина)
Др Магдалена Думитрана (Румунија)
Др Светлана Калезић Радоњић (Црна Гора)
Др Јованка Денкова (Македонија)

Лектор:

Др Ана Стишовић Миловановић

Преводилац:

Др Маја Станојевић

Технички уредник:

Др Лазар Стошић

Штампа:

Тираж:

200 примерака

Предраг ПРТЉАГА¹

Висока школа струковних студија
за образовање васпитача „*Михаило Палов*“, Вршац

ДЕТЕ, ПОРОДИЦА И ИНФОРМАТИЧКО ДРУШТВО

UDC 37.018.01

37.032

159.922.73

Резиме: Последња декада људског развоја, а истовремено прва декада 21. века, намеће бројна питања о тренутном положају детета. Више него очигледне промене у друштву, као последица развоја информационих технологија, чине да се породица, па и деца у њој, убрзано мењају. У раду ће бити анализирани међусобни односи родитеља, родитеља и детета и односи међу децом у светлу наведених промена. Каква је улога васпитања, образовања и васпитача у „друштву знања“, такође, биће посматрано у односу на савремену породицу. Пажња ће бити поклоњена и могућности да дете као члан колектива (предшколски, школски), а истовремено и као члан породице мења себе, али и своју околину. Шта у наведеним околностима утиче на развој и функционисање даровите, или талентоване, деце такође, биће тема овог рада.

Кључне речи: дете, породица, информатичко друштво, образовање.

*Рачунари су некорисни.
Они само знају да дају одговоре.*

Пабло Пикасо

Крајем претходног века постало је јасно да више не важи изрека *Радо Србин иде у војнике*. О овоме говори податак да је тренутно у скупштинској процедури трећи закон (од 2000. године) о амнестији због избегавања војне обавезе који се односи на 5.000 лица. Према подацима надлежних, у иностранству живи око 140.000 војних обвезника, од чега око 44.000 чине регрути, а годишње се на захтев око 5.000 њих донесе решење о продужењу регрутне обавезе. Такође, данас многе жене понекад са стидом, а понекад са поносом кажу: *Ја не знам да кувам, али...*

Потпуно је јасно да је данас нереално очекивати да мушкарци вапе за улогом великог ратника, а да жене поносно у руци држе кутлаче. Међутим, тешко или готово никада није могуће чути изјаву *Ја нисам добар родитељ*, или нешто слично. Улога родитеља је и даље неприкосновена, рећи некоме да је лош родитељ, једна је од најтежих увреда. У наредној табели дати су неки

---

¹ neveivan@nadlanu.com

занимљиви подаци до којих се дошло применом Гугл претраживача, и подразумева се, Интернета.

Табела 1. Број Гугл одговора на упит

Претраживана фраза	Број нађених страница
(ја) нисам добар родитељ	(8) 14
добар сам родитељ	35
добар родитељ	533
(ја) сам лош родитељ	(4) 27
(ја) нисам лош родитељ	(1) 11
(ја) нисам добра мајка	(8) 58
(ја) нисам добар отац	(7) 31
(ја) сам добра мајка	(12) 83
(ја) сам добар отац	(6) 41
(ја) сам лоша мајка	(12) 82
(ја) сам лош отац	(5) 33
(ја) нисам лоша мајка	(2) 17
(ја) нисам лош отац	(2) 5

У првој претрази и поред малог броја страна које задовољавају услов треба додати и да се ни један од пронађених текстова не односи на експлицитну тврдњу родитеља *нисам добар родитељ*, већ је фраза употребљена у контексту *можда ја нисам...* или *као да ја нисам...* и сл. Лош занимљивији је резултат добијен на други упит, где се прва три односе на исти (нама не претерано занимљив) случај, а у наредној половини постављају се питања, па и ово у којем аутор поставља питање *баи ме занима како би један поштен лик могао себе да погледа у огледало и да каже ја сам добар родитељ*, дајући одговор на овај зачуђујући податак како се ова фраза може наћи у само 6 случајева. Зато, *добар родитељ* постоји на много већем броју страна, врло често су у питању књиге, савети *како бити добар...* или *будите добар...* Овде се срећу и питања *како да будем...* или тврдње *добар родитељ је...* све до изјаве *просто немогуће је бити добар родитељ*, која би на неки начин могла бити завршетак овог, али и свих већ написаних и оних ненаписаних радова о родитељству.

Резултати и на наредна постављена питања су слични, експлицитних изјашњавања, углавном, нема; најчешће су у питању дилеме, односно недоумице у вези са нашом темом. Са друге стране налазе се теоретска разматрања у којима се, такође, трага за идеалним родитељом. Пре свега, теорије се баве улогом родитеља уопште, док су наша разматрања у овом раду првенствено усмерена на васпитну улогу родитеља и породице. Исто тако, посматрати родитељство ван контекста породице било би погрешно, али данас, ипак, неопходно. Велики број развода, прекомерно радно ангажовање родитеља, али и велики број деце без родитеља захтевају да се и овом аспекту посвети дужна пажња. На почетку ћемо се, ипак, позабавити идеалним случајем функционалне породице.

Родитељ данас

Чињеница од које ћемо поћи је да историјски гледано већина теоретичара нема потпуно јединствен став по питању васпитне функције породице, односно родитеља, од случајева када је ова функција потпуно занемаривана, до случајева када је бивала пренаглашена. Међутим, током развоја друштва недвосмислено је од стране великог броја аутора, који су се интересовали за проблеме васпитања и образовања уочено да је породица један од најзначајнијих фактора који учествују у наведеним процесима. На основу више пута емпиријски проверених сазнања, данас можемо говорити о великом и незаменљивом утицају који породица има у формирању личности. Та истраживања показују да породица у развоју детета има изузетан значај и да је њено дејство у многим случајевима јаче него дејство других, целисходније организованих чинилаца васпитања и образовања.

Ова истраживања, такође, показују да и најбоље организоване институционалне установе нису у стању да замене породицу и да омогуће несметан емоционални, интелектуални, социјални, па чак и телесни развој деце. Као члан породице *дете добија прве, основне појмове о спољњем свету, о владању и раду, о односима према својим вршњацима, старијима и друштву, о свему што је истинито, морално, просперитетно и добро, тј. у породици се детету усађују прва сазнања за његов будући развој* (Круљ, С., Р. & Арсић. З: 2008: 345).

Поглед уназад, у историју, указује и на неслагања теоретичара у погледу улоге оца и мајке у процесу васпитања детета. Тако, чак и Коменски велича улогу мајке речима: *Дајте нам ваљане мајке, па ћемо дати ваљане грађане*, док је улога оца најчешће везивана за физички опстанак породице (исхрана, животни простор, репродукција...). Мада је емпиријским истраживањима доказано да су оба родитеља неопходна за здрав психофизички развој детета, данас је ситуација, у том погледу, такође, проблематична. У ситуацији када је жена, односно мајка у значајној мери еманципована, велики број очева се не мири са својим новим положајем у породици, излаз налази у целодневном одсуствовању од куће, а неретко ова улога оцу постаје претешка и бива један од узрока развода. Исто тако, економска независност мајке утиче на то да се она све лакше опредељује за развод, посебно у условима нефункционалних породица. Неоспорна је чињеница да су и раније деца одрасла без једног или оба родитеља (очеви су страдали у ратовима, или се *трбухом за крухом* одлазило у печалбу), али су родитељску бригу преузимали старији чланови домаћинства (деда, баба). Међутим, миграције у градску средину укидају и ово природно *старатељство*.

Нажалост, и у случају када су оба родитеља присутна, остаје питање колико они заиста времена могу да посвете својој деци, када се уморни врате са посла, посебно након што је радно време прилагођено захтевима веће продуктивности (од 8-9 до 16-17 часова). Економске прилике у савременом друштву, у несигурном времену, у борби за радно место и материјални опстанак чине да родитељи више нису у могућности да поклоне довољно пажње својој

деци, такође, они не налазе довољно времена да их подстичу у раду, али и да учествују у њиховим успесима. Рано или касно ступање у брак, неостварене амбиције родитеља, разлике у приходима међу родитељима, незапосленост једног, или оба родитеља само су још неки од аспеката које би могли засебно посматрати. За разматрање свакако могу бити занимљиви и случајеви када је у породици двоје или више деце, тада се проблеми јављају ако је велика разлика у узрасту међу децом, посебно питање је када су деца различитог пола, а опет, данас је најчешћи случај да су деца јединци, што постаје случај за себе. Напокон, јасно је да није могуће дати одговоре на сва питања. Како утврдити правила, како речи шта је добро, а шта не, како упутити родитеље да буду *добри родитељи*, постаје немогућа мисија.

Родитељ у друштву знања

У оквиру педагошке науке, суочена са свим наведеним и не наведеним разлозима развила се, још релативно давно, посебна грана педагогије - породична педагогија. Задатак јој је да *осветљава и осмишљава васпитни процес у условима породичног живота* (Бабић - Кекез, С: 2005: 56). Међутим породична педагогија се најчешће изучава као предмет на високим струковним школама и факултетима педагошког усмерења, тачније, са садржајем породичне педагогије упознају се васпитачи, учитељи, наставници. Бабић - Кекез даље објашњава *будући наставник није само предавач одређеног наставног предмета, он је и одељењски старешина који мора да оствари успешну комуникацију са родитељима због јединственог васпитног утицаја на дете. Проучавање проблема како и под којим условима породица утиче на развој личности детета, као и усавршавање комуникације родитељ – наставник су само неки од задатака на основу којих је могуће одредити садржаје овог наставног предмета*. Али, породична педагогија је намењена родитељима, па је данас све присутнија и идеја увођења школе за родитеље у предшколским установама, основним и средњим школама.

Ова идеја се заснива на већ постојећој сарадњи између школе и породице. Међутим, у појединим школама постоје позитивни резултати те сарадње, али је *много више примера који показују да је сарадња са породицом повремена, недовољно систематична, садржајно и организационо превазиђена* (Јукић, С: 2008: 245). Сусрети са родитељима се, углавном, свде на упознавање са оценама деце из појединих наставних предмета. Идеја је да се у раду са мањим групама путем едукативних радионица, активним учешћем у стицању нових знања, родитељи упознају са садржајима и поступцима, који ће им користити у одгајању њихове деце у оквиру породице. Истовремено, постоји потреба и за креирањем и спровођењем индивидуалних програма намењених родитељима деце, која имају ментални или физички успорени развој или су идентификована као даровита.

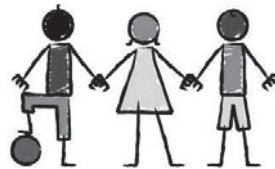
У одређеним случајевима и за поједине родитеље (са посебним потребама, након криминалне прошлости, са хроничним обољењима и сл.) неопходно је спроводити индивидуалне програме у сарадњи са стручњацима, који су, иначе,

укључени у рехабилитацију родитеља, како би и они постали успешни у раду са својом децом. Код инсталирања оваквих школа морао би се узети у обзир принцип добровољности, али ако би резултати били позитивни, одзив би свакако био повећан, а рад школе успешан. Једном незграпном реченицом могуће је позвати родитеље на ову активност, нпр.: *научите како да научите своје дете да учи*, а успех спровођења оваквог програма брзо би се одразио и на боље резултате детета у школи, а оцене су данас, ипак, највеће мерило дечјег успеха. Ово би била добра сатисфакција и другим родитељима да похађају овакве и сличне радионице.

Наведено је на одређени начин тековина и новонасталог *друштва знања*, које подразумева континуално осавремењавање наших професионалних, али и друштвених способности и вештина. Ова тема се надовезује на истраживање са почетка рада, највећи број пронађених одговора односи се на савете, чланке и расправе који нуде или трагају за решењима како *постати* или *бити добар родитељ*. Ово показује да се рачунари и Интернет све више доживљавају као извор знања. Њихово присуство, настанак информационих технологија и развој информатичког друштва намеће питање и новонасталих односа у оквиру породице. Мобилни телефони, комуникација путем електронске поште, Фејсбук и сличне друштвене групе, са једне стране стварају привид да су родитељи у стању да константно знају где су и шта раде њихова деца. Истина је, испоставило се, ипак, другачија. Мада су средства комуникације намењена зближавању, последице су често потпуно супротне.

Слика 2.

Слика 3.

Деца се затварају у собу, пријатеље проналазе у и на рачунару, особе са којима успостављају контакт су „виртуелне“ (слика 1) и врло често недобронамерне. Позитивни, али много више негативни аспекти успостављања оваквих веза све чешће су предмет озбиљних расправа и све су препознатљивији недостаци (социјални, васпитни, здравствени...), који настају као последица изостајања стандарних социјалних и физичких контаката међу децом и оmlадином (слика 2).

Дете у друштву мултимедије

Овде се дотичемо слободног времена које је веома битан елемент правилног развоја, а у дечјем узрасту чини неопходну компоненту изградње сопствене личности. *Слободно време се своди на онај део времена у којем*

индивидуа ослобођена својих обавеза и традиционалних улога које јој друштво намеће, приступа обновљеној свести о својој животној јединствености (Коковић, Д: 1994: 293). Слободно време може бити испуњено различитим уметничким, културним, спортским, забавним и сличним садржајима. Али, *уколико су активности више рутинског карактера и уколико захтевају мање ангажовање креативних способности или мање доприносе њиховом развоју, утолико се слободно време своди на доколицу, разоноду или просто губљење времена* (Ивановић, С: 2008: 226).

Чини се да су данас *активности* уз телевизијске програме, рачунаре, Интернет, једном речју мултимедију, заузели кључно место у испуњавању слободног времена деце и омладине. Као најновији феномен издваја се Интернет, који све чешће постаје замена родитељу који је одсутан или преоптерећен сопственим бригама. Не спорећи огромну образовну и васпитну функцију коју Интернет поседује, Жак Баро, потпредседник Европске комисије, задужен за питања која се тичу правосуђа, слободе и безбедности у Европској унији каже:

Од кључног је значаја да млади људи буду едуковани како би сурфовали Интернетом на начин који је безбедан по њихову приватност. Дејча знатнижеља и изражена наивност у погледу садржаја сумњиве вредности је неоспорна, али *топли односи између деце и родитеља и изграђено повјерење у њихову свакодневном животу и понашању, јамац су да ће такви односи бити настављени и у раду на рачуналима, служењу Интернетом и опћенито у виртуалном свијету* (Станић, И: 2008: 157). Истовремено подршку по овом питању, породици, али и образовним институцијама, мора дати и држава, тачније Министарства задужена за образовање и децу, односно омладину.

Закључак

Родитељство, као једно од најсветлијих права и обавеза сваког човека се данас, као и више пута раније у историји, налази на прекретници. Да ли ће породица бити доживљена само као извор финансија? Да ли ће породични дом бити место где се *спава*? Да ли ће родитељи бити дежурни *смарачи* и *нужно зло*, све су то питања на која је све чешће неопходно одговорити. Целодневно одсуство родитеља, решавање проблема путем мобилног телефона, немогућност увида у дејче активности, само делимично објашњавају проблеме са којима су суочени савремени родитељи и њихова деца. Као алтернатива, у овом раду се нуде неке могућности; радионице и школе за родитеље и општа брига друштва за сигурност деце на Интернету. Интерес је сваког друштва да сачува институцију и функцију породице, али утисак је да управо данас нема такве иницијативе како у држави тако и у образовним институцијама, па и у самој породици. Уместо, у највећем броју случајева, непримерених, али свакако популарних *реалити* емисија, већу пажњу треба посветити примерима добре праксе. Сарадња школе и породице, успешне породице и њихова деца морају добити своје заслужено место у друштву и медијима. Финансијска подршка оваквим пројектима и овим

породицама, мора се наћи међу приоритетима наше државе. Напокон, породица је неоспорно основна ћелија сваког, па тако и нашег друштва.

Истовремено, као најупечатљивија појава, на почетку новог миленијума, биће упамћен Интернет и његов експоненцијални раст, као и његов утицај на велике друштвене промене. Паметно искоришћен, он може бити извор благостања, али губљење контроле у управљању овим ресурсом врло брзо може проузроковати несагледиве, негативне последице. Тако долазимо и до тврдње познатог шпанског сликара (П. Пикасо) да рачунари *само дају одговоре*. Већ данас дечја неспремност да уче правда се чињеницом да *Интернет зна све*, а наша је дужност као предавача и родитеља да научимо нашу децу да постављају питања, јер, као што Ежен Јонеско (француски драмски писац румунског порекла) каже: *Није одговор који просвећује, него питање*.

Литература

1. Бабић-Кекез, С. (2005). *Оспособљавање студената додипломских студија техничких струка за рад у средњим стручним школама*, у Зборнику XI Скуп Трендови развоја, „Шта доноси нови закон о високом образовању“. Нови Сад: ФТН.
2. Ивановић, С. (2008). *Породични услови, слободно време и креативност младих* у Зборнику радова XIV округлог стола *Породица као фактор подстицања даровитости*, Вршац: Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“.
3. Јукић, С. (2008). *Образовањем до успешног родитељства* у Зборнику радова XIV округлог стола *Породица као фактор подстицања даровитости*, Вршац: Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“.
4. Коковић, Д. (1994) *Социологија образовања*. Нови Сад: Матица српска.
5. Круљ. С. Р. & Арсић. З. (2008). *Основне претпоставке и услови за развој даровитости и креативности у породици*, у Зборнику радова XIV округлог стола *Породица као фактор подстицања даровитости*, Вршац: Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“.
6. Продановић, Љ. (2005). *Сарадња с породицом*. Београд: Едука.
7. Ристић, Д, Чабрило, С. и Тот, В. (2005). *Трендови новог доба*, у Зборнику радова: 3. саветовање *На путу ка добу знања*. Нови Сад: ФАМ, Секот books.
8. Станић, И. (2008). *Интернет у кући – благодат и опасност за дјецу*, у *Васпитање и образовање – часопис за педагошку теорију и праксу*, Подгорица.
9. Станојловић, Д. (2001). *Породица и васпитање деце*. Београд: Научна књига.
10. Стојановић, А. (2007). *Обука за рад и успешну сарадњу са родитељима даровите деце*, у *Даровита деца и релевантни одрасли у региону Јужног Баната и Тамиша*. Вршац: Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“.

Интернет извори

1. <http://www.cicamaca.net/vest/216/0/zabava/vesti/statistika-brakova-i-razvoda-u-sad:-razvodi-u-porastu/>
2. http://www.trend.ns.ac.yu/stskup/zbor_05/radovi/T3-2.pdf
3. <http://www.vesti.rs/exit/Blic-Razvoda-sve-vise.html>

Predrag PRTLJAGA

College of Professional Studies of Educators
“*Mihailo Palov*”, Vrsac (Serbia)

CHILD, FAMILY AND INFORMATION SOCIETY

Abstract: The last decade of human development, and at the same time the first decade of the 21st century, imposes a number of questions about the current status of the child. More than obvious changes in the society, the development of information technology, make families and children rapidly change. This paper analyzes the relations of the parents, parent-child relationships and relations between children in the light of these changes. What is the role of education and educators in the “knowledge society” will be regarded in relation to the contemporary family. Attention will be given to the possibility that a child as a member of community (preschool, school) and the same time as a member of the family is itself changing and his environment. What affect the development and functioning of gifted or talented children in these circumstances, will also be the subject of this paper.

Key words: child, family, information society, education.

**CIP - Каталогизација у публикацији Народна библиотека
Србије, Београд**

373.2(497.11)(082)

371.3(082)

373.2.022(082)

37.018.1(082)

СИМПОЗИЈУМ "Васпитач у 21. веку" (6 ; 2010 ; Сокобања)

Наше стварање : зборник радова са шестог симпозијума са међународним учешћем "Васпитач у 21. веку" / [организатор] Висока школа за васпитаче струковних студија ; [главни уредник Милутин Ђуричковић]. - Алексинац : Висока школа за васпитаче струковних студија, 2011 (Београд : Велики медвед). - 936 стр. : илустр. ; 24 см. - (Наше стварање ; 10, 2010.)

Текст ћир. и лат. - Радови на срп., хрв. и енгл. језику. - Тираж 300. - Стр. 13-14: Уводна реч / редакција. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Резимеи на више језика.

ISBN 978-86-88561-00-6

1. Висока школа за васпитаче струковних студија (Алексинац)

а) Предшколско васпитање - Србија -

Зборници б) Настава - Методика - Зборници

с) Предшколско васпитање - Методика -

Зборници д) Породично васпитање - Зборници

COBISS.SR-ID 180760588